

ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

ІМ. ОЛЕГА ОЛЬЖИЧА

ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Календар

знаменних і пам'ятних дат

Житомирщини

на 2018 рік

Житомир, 2017

Щорічне видання містить довідки про знаменні і пам'ятні дати наукового, суспільно-політичного та мистецького життя Житомирщини на 2018 рік.

Посібник відкривається хронологічним переліком основних дат 2018 року. Далі до ряду дат подаються письмові текстові довідки та рекомендаційні списки літератури. В тих випадках, де до списку літератури включено календарі знаменних і пам'ятних дат Житомирщини за минулі роки і персональні рекомендаційні списки літератури, літературу за попередній період слід дивитися в цих матеріалах.

Календар розраховано на бібліотечних спеціалістів, працівників культури, педагогів, краєзнавців та інших категорій користувачів як науково-допоміжний посібник

Електронна версія Календаря розміщена на сайті ЖОУНБ ім. О. Ольжича

Матеріал підготували:

Укладач

Гол. бібліограф відділу
краєзнавства
Данильченко Т. В.

Бібліографічна редакція

Зав. відділу краєзнавства
Козлова В.Н.

Літературна та текстова
редакція

Головний бібліотекар відділу
нових бібліотечних технологій
Врублевська Г. Й.

Відповідальний за випуск

Директор ЖОУНБ
ім. О. Ольжича
Врублевський В. М.

ЗНАМЕННІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ЖИТОМИРЩИНИ

2018 РІК

- 250 років тому на території України відбулося повстання під назвою Коліївщина, яке охопило і територію нашої області.

травень 1768 – червень 1769

- 170 років Андрушівському цукровому заводу (ТОВ «Андрушівкацукор»). Андрушівський цукровий завод, ВАТ. У 1848 році було збудовано перший на Житомирщині цукровий завод.

1848

- 145 років з дня заснування вчительської семінарії в Коростишеві (нині педагогічний коледж ім. І. Франка).

1873

- 140 років Житомирському пивзаводу (тепер ОАО ЖИТОМИРПІВО).

1878

- 135 років тому метеорологом Михайлом Петровичем Кудрицьким засновано метеостанцію в Коростишеві.

1883

СІЧЕНЬ

1 - 185 років з часу заснування першої Житомирської чоловічої гімназії.

1.01.1833

2 - 80 років від дня народження Самійленка Анатолія Михайловича, вченого-математика, директора інституту математики НАН України. Уродженець с. Потіївка Радомишльського району.

2.01.1938

3 - 80 років від дня народження Новака Вілена Захаровича, українського кінорежисера, уродженця с. Глезне Любарського району.

3.01.1938

6 - 110 років від дня народження Кармалюка Павла Петровича, українського співака, народного артиста СРСР, уродженця с. Осівці Брусилівського району.

6.01.1908 – 8.05.1986

6 - 105 років від дня народження і 35 років від дня смерті Ткачук Ольги Семенівни, української письменниці, уродженки с. Жубровичі Олевського району.

6.01.1913 – 04.1983

8 - 180 років тому почалося видання газети „Волынские губернские ведомости”.

8.01. 1838

9 - 140 років від дня народження і 85 років від дня смерті Бржозовського Сергія Адамовича, видатного дослідника Волині, метеоролога, члена товариства дослідників Волині.

9.01.1878 – 10.04.1933

14 - 260 років від заснування друкарні в Бердичівському кармелітському кляшторі, яка випускала Бердичівські календарі (систематичні видання II пол. 18 – I пол. 19 століття).

14.01.1758 – 1844

20 - 110 років від дня смерті Дашкевича Миколи Павловича, літературознавця, історика, фольклориста, професора Київського університету, дійсного члена Академії наук, уродженця с. Бежів Черняхівського району.

16.08.1852 – 2.02.1908

ЛЮТИЙ

2 - 105 років від дня народження Шумовського Теодора (Тадеуша) Адамовича, вченого-лінгвіста, арабіста, східнознавця, доктора історичних наук. Був репресований (1938 – 1946), (1949 – 1956). Уродженець Житомира.

2.02.1913 – 28.02.2012

5 - 20 років від дня смерті Клименка Михайла Даниловича, українського поета. Уродженець с. Левків Житомирського району.

6.11.1926 – 5.02.1998

8 - 205 років від дня смерті Тадеуша Чацького, вченого економіста, Історика, правознавця, польського просвітителя. Багато зробив для розвитку освіти на Волині.

28.08.1765 – 8.02.1813

11 - 80 років від дня народження Пашкевича Анатолія Максимовича, українського хорового диригента, композитора, народного артиста України. Уродженець с. Довбиш Баранівського району.

11.02.1938 – 8.01.2005

12 - 100 років тому Мала Рада УНР у Коростені прийняла Володимирів тризуб як великий і малий Герб Української держави.

12.02.1918

13 - 100 років тому в Житомирі перебувала Центральна Рада Української Народної Республіки (вул. Велика Бердичівська, 32. Перша міська поліклініка).

13.02. – 9.03.1918

17 - 75 років від дня народження Недашківської Раїси Степанівни, української актриси театру і кіно, народної артистки України. Уродженка м. Малина.

17.02.1943

19 - 105 років від дня народження Юліана Мовчана, відомого письменника, журналіста, критика, лікаря, представника української діаспори в Америці. Уродженець с. Зороків Черняхівського району.

19.02.1913 – 6.01.2002

28 - 155 років від дня народження і 95 років від дня смерті Орженцького Романа Михайловича, видатного економіста і статистика, академіка АН УРСР. Уродженець м. Житомира.

28.02.1863 – 24.05.1923

БЕРЕЗЕНЬ

80 років Житомирській обласній філармонії ім. Святослава Ріхтера.

березень 1938

1 - 160 років від дня народження Тутковського Павла Аполлоновича, видатного географа, геолога-дослідника. Деякий час жив у Житомирі. Закінчив Житомирську гімназію.

1.03.1858 – 3.06.1930

9 - 110 років від дня народження Бульби - Боровця Тараса Дмитровича, українського політичного та військового діяча, першого головного командира УПА, засновника УПА «Поліська Січ», голови Олевської Народної республіки в роки Другої світової війни.

9.03.1908 – 15.05.1981

11 - 155 років від дня народження Липського Володимира Іполітовича, ботаніка, мандрівника, публіциста, одного з організаторів АН України, академіка. Жив і навчався в Житомирі.

11.03.1863 – 24.02.1937

11 - 80 років від дня народження Бойка Анатолія Леонідовича, вченого-вірусолога, еколога, доктора біологічних наук, професора, академіка НАН України. Уродженець с. Корнин Попільнянського району.

11.03.1938

13 - 130 років від дня народження Граната Касяна Харитоновича, українського письменника. Жив, працював і помер в Житомирі.

13.03.1888 – 10.09.1977

12 - 35 років з дня смерті Бориса Тена (Хомичевського Миколи Васильовича), українського поета-перекладача, мистецтвознавця. Жив, працював і помер у Житомирі.

9.12.1897 – 12.03.1983

16 - 135 років від дня народження Фраєрмана Теофіла Борисовича, українського живописця. Уродженець м. Бердичева.

16.03.1883 – 7.01.1957

22 - 80 років від дня народження Ліберди Ігоря Васильовича, українського поета, журналіста, уродженця с. Чорторийськ (нині Вишнівка) Баранівського району.

22.03.1938 – 20.08.2012

25 - 90 років від дня народження Лопухової Надії Йосипівни, українського графіка. Уродженка смт Брусилів.

25.03.1928 – 1.02.2014

29 - 65 років від дня народження Полюги Михайла Юрієвича, поета і прозаїка. Уродженець м. Бердичева.

29.03.1953

КВІТЕНЬ

1 - 70 років від дня смерті Садовського Івана Івановича, українського актора, уродженця м. Житомира.

10.08.1876 – 1.04.1948

4 - 65 років від дня народження Пасічника Михайла Павловича українського поета. Уродженець с. Половецьке Бердичівського району.

4.04.1953

9 - 55 років від дня народження Врублевського Василя Марцельовича, українського прозаїка, журналіста, громадського діяча. Уродженець с. Карвинівка Романівського району.

9.04.1963

11 - 15 років тому затверджено герб і прапор Житомирської області.

11.04.2003

14 - 130 років від дня смерті Миклухо-Маклая Миколи Миколайовича, російського природознавця і мандрівника. Перебував у Малині в родинному будинку в 1886 – 1887 роках. Вивчав побут, звичаї та традиції поліщуків. Цікавився походженням древлян, їх історією.

17.07.1846 – 14.04.1888

15 - 50 років від дня смерті Лятошинського Бориса Миколайовича, українського композитора, диригента, педагога. Уродженець м. Житомира.

3.01.1895 – 15.04.1968

19 - 30 років від дня смерті Добровольського Анатолія Володимировича, українського архітектора. Уродженець с. Буки Малинського району.

19.05.1910 – 19.05.1988

22 - 100 років від дня народження Олійника Івана Прокоповича, доктора економічних наук, професора. Уродженець с. Журбинці Бердичівського району.

22.04.1918 – 5.04.2002

23 - 95 років від дня народження Земляка (Вацлава Вацика) Василя Сидоровича, українського письменника і сценариста. У 1950 році закінчив Житомирський сільськогосподарський інститут.

23.04.1923 – 17.03.1977

ТРАВЕНЬ

1 - 70 років від дня смерті Штеренберга Давида Петровича, видатного живописця і графіка. Уродженець м. Житомира.

26.07.1881 – 1.05.1948

1 - 140 років від дня народження Фінна Володимира Васильовича (справжнє ім'я Володимир Вільгельмович), видатного ботаніка-науковця, педагога і громадського діяча. З 1944 по 1957 роки жив і працював в Житомирі.

1.05.1878 – 13.10.1957

2 - 220 років від дня народження Густава Олізара, громадського діяча, поета-декабриста, польськомовного поета. Уродженець м. Коростишева.

3.05.1798 – 2.01.1865

7 - 100 років від дня народження Арона Вергеліса, єврейського поета, прозаїка, публіциста. Уродженець м. Любара.

7.05.1918 – 7.04.1999

7 - 70 років від дня смерті Бельського Степана Володимировича, відомого геолога, топографа, краєзнавця. Досліджував корисні копалини на Житомирщині. Автор фундаментального дослідження «Геологія і корисні копалини Житомирщини» (1941).

8.01.1866 – 17.05.1943

8 - 140 років від дня народження Кибальчич Надії Костянтинівни, української письменниці. Уродженка с. Ясногород Дзержинського району (тепер Романівського).

8.05.1878 – 19.09.1914

12 - 120 років тому в Житомирі почав працювати водопровід.

12.05.1898

15 - 110 років від дня народження композитора Томіліна Віктора Костянтиновича. Уродженець м. Бердичева.

15.05.1908 – 1.12.1941

25 - 120 років від дня народження Соколовського Марка Даниловича, гітариста-віртуоза. Дитячі та юнацькі роки пройшли в Бердичеві. В 1841 р. в Житомирі відбувся його концерт.

25.04.1818 – 6.01.1884

26 - 120 років від дня народження Аронського Мойсея Ароновича (справжнє прізвище Зак), єврейського прозаїка. Уродженець м. Овруча.

26.05.1898 – 20.12.1944

ЧЕРВЕНЬ

5 - 95 років від дня народження Горностая Петра Сидоровича, кандидата психологічних наук, колишнього ректора ЖДУ ім. І. Франка (1973 – 1986). Уродженець с. Іванківці Бердичівського району.

5.07.1923 – 11.03.2005

20 - 125 років від дня народження Гнатюка Володимира Яковича, українського педагога, професора педагогічної школи в Житомирі. Народився в Житомирі.

20.06.1893 – після 1933 р.

22 - 110 років від дня народження Іщука Арсена Олексійовича, письменника, літературознавця. Уродженець с. Городок Ружинського району.

22.06.1908 – 21.12.1982

26 - 115 років від дня народження Райцина Єфраїма Хананіновича, прозаїка, драматурга. Уродженець с. Бровки Андрушівського району.

26.06.1903 – 7.05.1969

27 - 155 років від дня смерті Сигізмунда Сераковського, діяча польського, російського та литовського визвольного руху. Закінчив Житомирську гімназію.

30.05.1826 – 27.06.1863

ЛИПЕНЬ

13 - 75 років тому в роки Великої Вітчизняної війни (Другої світової війни) німецькими нацистами було спалене село Копище Олевського району.

13.07.1943

16 - 75 років від дня смерті Боцяновського Володимира Теофіловича, бібліографа, письменника, критика. Уродженець с. Скоморохи Житомирського району.

27.06.1869 – 16.07.1943

18 - 115 років від дня народження Гершензона Мойсея Яковича (спр. Мойше Янкелевич), драматурга, уродженця м. Черняхова.

18.07.1903 – 16.04.1943

19 - 85 років від дня смерті Білогруда Андрія Євгеновича, українського архітектора, реставратора, професора, ректора Академії Мистецтв. Уродженець м. Житомира.

22.07.1875 – 19.07.1933

20 - 165 років від дня народження Короленка Володимира Галактіоновича, російського і українського письменника. Уродженець м. Житомира.

27.07.1853 – 25.12.1921

СЕРПЕНЬ

1 - 105 років від дня смерті Лесі Українки, видатної української поетеси, громадської діячки. Уродженка м. Новограда-Волинського.

25.02.1871 – 1.08.1913

4 - 135 років від дня народження Лисіна Бориса Савелійовича, вченого-хіміка, академіка Академії Наук України. Уродженець м. Новограда-Волинського.

4.08.1883 – 22.11.1970

16 - 80 років Житомирській обласній бібліотеці для дітей.

16.08.1938

25 - 80 років від дня смерті Купріна Олександра Івановича, видатного російського письменника. В 1895 та 1909 роках проживав у Житомирі.

7.09.1870 – 25.08.1938

28 - 90 років від дня народження Вакулюка Павла Гавриловича, фахівця в галузі лісництва, професора, краєзнавця. Уродженець с. Верхівня Ружинського району.

28.08.1928

ВЕРЕСЕНЬ

1 – 85 років Житомирській музичній школі №1 імені Б. М. Лятошинського.

1.09.1933

24 - 60 років Житомирському училищу культури і мистецтв ім. І. Огієнка.

24.09.1958

26 - 125 років від дня народження Годованця Микити Павловича, українського поета-байкаря. У 1927-1929 рр. працював у житомирській газеті „Радянська Волинь”.

26.09.1893 – 27.07.1974

ЖОВТЕНЬ

3 - 80 років від дня смерті Косенка Віктора Степановича, видатного українського композитора, піаніста. Жив і працював в Житомирі (1918 – 1924).

23.11.1896 – 3.10.1938

4 - 80 років від дня народження Кукуюка Петра Степановича, українського актора і режисера, народного артиста України. Від 1963 по 1982 рр. працював в Житомирському українському музично-драматичному театрі.

4.10.1938 – 2.07.1982

7 - 80 років від дня народження Степовика Дмитра Власовича, українського мистецтвознавця, журналіста. Уродженець с. Слободище Бердичівського району.

7.10.1938

10 - 85 років Житомирському Ботанічному саду.

10.10.1933

ЛИСТОПАД

12 - 75 років від дня вигнання нацистських окупантів з райцентру Черняхів.

12.11.1943

13 - 75 років від дня вигнання нацистських окупантів з райцентру Малин.

13.11.1943

16 - 130 років від дня народження Рихліка Євгена Антоновича, талановитого етнографа і педагога. Уродженець с. Вільшанка Чуднівського району.

16.11.1888 – 1937

16 - 75 років від дня вигнання нацистських окупантів з райцентру Народичі.

16.11.1943

17 - 75 років від дня визволення райцентру Овруч від нацистських окупантів.

17.11.1943

23 - День пам'яті жертв голодомору та політичних репресій (85 років).

1932 – 1933

25 - 180 років від дня народження Нечуя-Левицького Івана Семеновича (спр. Левицький), видатного українського письменника. Вивчав мову, життя, побут і звичаї на Житомирщині (Радомишльський, Бердичівський, Овруцький повіти). Автор роману «Іван Виговський».

25.11.1838 – 15.04.1918

ГРУДЕНЬ

5 - 140 років від народження Олеся Олександра Івановича (Кандиби), українського поета. Перебував у Житомирі.

5.12.1878 – 22.07.1944

5 - 100 років від дня народження і 25 років від дня смерті Гуменюка Михайла Прокоповича (псевд. Рейський), українського бібліографа і літературознавця. Уродженець с. Рея Бердичівського району.

5.12.1918 – 17.02.1988

15 - 75 років від дня загибелі Гарцмана Матвія Давидовича (справжнє ім'я Мотл), єврейського поета. Уродженець м. Бердичева.

29.10.1909 – 15.12.1943

19 - 80 років від дня народження Врублевської Валерії Василівни, прозаїка, драматурга. Уродженка м. Житомира.

19.12.1938

22 - 45 років від дня утворення Корольовського та Богунського районів в м. Житомирі.

22.12.1973

24 - 75 років від початку Житомирсько-Бердичівської наступальної операції військ Першого Українського фронту.

24.12.1943 – 14.01.1944

25 - 110 років від дня народження Бухбіндера Йосипа Шмульовича, поета. Уродженець смт Черняхів. Був репресований (1951-1954).

25.12.1908 – 21.08.1993

25 - 75 років від дня загибелі Левицького Леоніда Миколайовича, поета. Уродженець с. Миньківці Андрушівського району. Загинув в бою з нацистськими окупантами біля с. Забілоччя Радомишльського району.

8.11.1917 – 25.12.1943

27 - 110 років від дня народження Забари Натана Ілліча, єврейського письменника. Уродженець с. Рогачів Новоград-Волинського району.

27.12.1908 – 19.02.1975

28 - 110 років від дня народження Талалаєвського Матвія Ароновича, українського письменника. Уродженець с. Мохначка Попільнянського району. Був репресований (1951 – 1954).

28.12.1908 – 22.09.1978

29 - 75 років від дня народження Фещенка Василя Івановича, відомого скульптора. Уродженець с. Чоповичі Малинського району.

29.12.1943

31 - 75 років з дня визволення м. Житомира від нацистських окупантів.

31.12.1943

9 березня
110 років від дня народження
Боровця Тараса Дмитровича
09.03.1908-15.05 1981

Тарас (за деякими даними — Максим) Дмитрович Боровець (Тарас, Ристриченко, Байда, Бульба Тарас) народився 9 березня 1908 року в селі Бистричі Березнівського району на Рівненщині. Сім'я була багатодітною (дев'ятеро дітей) та малоземельною. У дитинстві за схожий на картоплину ніс старші діти прозвали Тараса «Бульбою». «За цю зневагу, - писав згодом Боровець у книжці «Армія без держави», - я дуже гнівався і суворо відбивався. Коли ж у школі прочитав гоголівського «Тараса Бульбу», то почав своїм ім'ям гордитися».

Дитинство і юність його минули під впливом розповідей діда Уляна про трагічну історію України, про прадіда, котрий виступив разом з Мазепою на боці Карла XII проти жорстокого Петра I.

Не маючи змоги навчатись у школі через скрутне матеріальне становище сім'ї, Тарас Боровець наполегливо займався самоосвітою. Багато читав, цікавився політикою. З чотирнадцяти років Тарас працює в каменоломні. Наполегливим навчанням здобуває загальну освіту, а революційно-політичною діяльністю – авторитет серед робітників.

Живучи за лічені кілометри від радянсько-польського кордону, як і інші жителі Західної України, юнак був прекрасно поінформованим про страшний голодомор, який розв'язали більшовики в Україні. Свої враження від побаченого Тарас Боровець описав у творі в п'яти томах – «Людоїди». Його було опубліковано під псевдонімом «Ристриченко».

Вирішальну роль у залученні його до політики відіграв сотник Василь Раєвський. Він у 1932 році познайомив Боровця з полковником колишньої армії УНР Іваном Литвиненком.

У тому ж році Боровець, разом з друзями, заснував підпільну організацію «Українське національне відродження» (УНВ), основним завданням якої було проведення культосвітньої роботи, насамперед серед молоді. Організація підтримувала державницьку сторону Симона Петлюри.

За свою політичну діяльність Тарас потрапляє до польського концентраційного табору «Берега Картузька». Однак через дев'ять місяців, завдяки «зразковій» поведінці, його звільняють.

З осені 1935-го до зими 1937-го він займався організацією роботи кам'яного кар'єру в с. Карпилівці. Проте утиски і переслідування з боку польських властей не припинялись. Узимку 1937 року йому було

заборонено жити у прикордонній зоні й наказано переїхати вглиб Польщі. Боровець переїздить до Варшави.

Польсько-німецька війна застала його у столиці Польщі. Там він стає свідком напливу втікачів із Західної України, яка у вересні 1939 року опинилась під контролем Червоної Армії. Деякий час Тарас Боровець працює у Варшаві в допомоговому комітеті. Проте через напружені стосунки з керівництвом він залишає допомоговий комітет і переїздить до Кракова.

До початку війни Тарас діяв під псевдонімами Байда, Гонга. Потім усі накази уже підписував подвійним іменем Тарас Бульба-Боровець.

1 серпня 1940 року він разом із розвідницею-кур'єром Валентиною Кульчинською перетинає радянський кордон і починає займатися підготовкою кадрів для майбутньої «Поліської Січі».

Загони вояків Тараса Бульби-Боровця першими увійшли у містечко Олевськ (серпень 1941 р.). Налякані війною, з райцентру державні радянські служби евакуювались на схід ще до приходу Бульби. На тодішньому великому стадіоні (нині дитячий садочок № 19) Бульба-Боровець вишикував загони вояків і привселюдно з військом склав присягу на вірність Україні, освятивши українські прапори сформованих загонів, їхню зброю і з піднятою шаблею над головою урочисто проголосив, *«що звідси розпочнеться визволення України від совітів і всіх її ворогів»*. *«Комуністи, комсомольці та будь-які інші окупанти»* були оголошені Бульбою ворогами української державності.

В Олевську було запроваджено українське управління, зорганізовано міліцію, сформовано Українську повстанську армію «Поліська Січ». З середини серпня до середини листопада 1941 року Олевськ був столицею вільної української «республіки» з новими назвами вулиць, яка увійшла в історію під назвою Олевська Республіка.

В лютому 1942 р. повстанські загони на чолі з Бульбою-Боровцем діяли в Костопільському та інших районах. В березні-квітні 1943 р. вояк вів переговори з штабом УПА-Північ, однак пропозицію про входження його в єдиний повстанський рух Бульба-Боровець відхилив.

В липні 1943 р. Бульба-Боровець перейменував очолювані ним загони в Українську Народну-Революційну Армію і створив спільно з І. Мітрингою Українську Національно-Демократичну Партію. 18-19.08.1943 р. УНРА була роззброєна частинами Української Повстанської Армії.

Наприкінці листопада 1943 р. (за деякими даними 1.12.1943 р.) Бульба-Боровець був заарештований гестапо у Варшаві і ув'язнений у концтаборі Заксенхаузен. Звільнений у вересні 1944 р. З 1948 р. жив як емігрант у Канаді. Видавав журналі «Меч і Воля», створив Українську Національну

Гвардію. Помер 15.05 1981 року, похований у Нью-Йорку. Тарас Бульба-Боровец є автором спогадів «Армія без держави».

Бульба-Боровець – один із героїв роману «Білий Кречет» трилогії «Кров свята» В. Ф. Шовкошитного. У романі, окрім постаті головного героя Макара Мормиля (псевдо: «Кречет»), описано створення та діяльність УПА «Поліська Січ» на чолі отамана Тараса Бульби-Боровця, Олевської та Колківської республіки.

На вшанування пам'яті Т. Бульби-Боровця у Житомирі одну з вулиць міста названо його ім'ям.

Література

Бульба-Боровець Т. Документи. Статті. Листи / Т. Бульба-Боровець ; [за заг. ред. В. Сергійчука та ін.]. - К. : Сергійчук М. І., 2011. - 816 с. : іл.

Бульба-Боровець Т. Армія без держави. Слава і трагедія українського повстанського руху: спогади / Отаман Тарас Бульба-Боровець. - К. ; Торонто ; Нью-Йорк : Фондація імені О. Ольжича : Фондація ім. С. Петлюри, 1996. - 270 с. - ("Дніпро" : спеціальний випуск ; № 7-8).

***

Стельникович С. В. Український національний рух опору Тараса Бульби-Боровця: іст. нарис / С. В. Стельникович ; [наук. ред. В. М. Даниленко] = THE UKRAINIAN NATIONAL RESISTANCE MOVEMENT OF TARAS BULBA-BOROVETS: HISTORICAL ESSAY/ Sergiy Stelnykovych. - Вид. 2-ге, випр. і допов. - Житомир : Полісся, 2010. - 390, [2] с. : іл.

Стельникович С. В. Тарас Бульба-Боровець / С. В. Стельникович. - Коростень : Друк, 2004. - 138 с. : іл.

Стельникович С. В. Пресові видання бульбівського руху / С. В. Стельникович // Матеріали Міжнародної науково-краєзнавчої конференції "Звягель - Новоград-Волинський: від сивої давнини до сьогодення", присвяченої 750-річчю від першої літописної згадки про місто, 3-6 лип. 2007 р. - Житомир , 2007. - Т. 1. - С. 74-78.

Олевська Республіка // Житомирщина туристична : краєзнав. нариси / М. М. Костриця, М. Ю. Костриця ; за ред. М. Ю. Костриці. - Житомир, 2009. - С. 474-476 : фото.

Д'яченко А. В. Мельниківські збройні формування та їх прихильники в

роки радянсько-німецької війни (1941-1945 рр.) / А. В. Д'яченко // Гілея. - 2017. - N 1. - С. 51-55.

Ольховський І. Мельниківці в УПА Тараса Бульби-Боровця / І. Ольховський // Українське слово. - 2016. - N 30 (27 лип.-2 серп.). - С. 5.

Чорноморець М. Повстанський командарм з Полісся [Тарас Бульба-Боровець] / М. Чорноморець // Українське слово - 2008. - N 12. - 19-25 берез. – С. 6.

Васильчук С. Отаман Олевської республіки [Тарас Бульба-Боровець] / С. Васильчук // Слово просвіти. - 2008. - N 13. - 27 берез. - 2 квіт. - С. 4.

Омелянчук І. Син землі Поліської [Тарас Бульба-Боровець] // І. Омелянчук // Урядовий кур'єр. - 2008. - N 4. - 14 берез. – С. 20.

11 березня
155 років від дня народження
Липського Володимира Іполитовича
11.03. 1863 – 24.02.1937

Видатний український учений-флорист, систематик рослин, ботаніко-географ, неперевершений знавець гербарної справи і роботи ботанічних садів Володимир Іполитович Липський народився 1863 року в селі Самостріли на Рівненщині. Його батько, дід і прадід були священнослужителями.

У 1873 р. родина Липських переїхала до м. Житомира, де оселилася на вулиці Вільській. Володя вступає вчитись на підготовче відділення Житомирської першої чоловічої гімназії. Після закінчення гімназії (1877) продовжив навчання у Києві в Колегії Павла Галагана. У 1882 р. він закінчив її із золотою медаллю і вступив до Київського університету св. Володимира на природниче відділення фізико-математичного факультету.

У вільний від навчання час студент Володимир Липський під керівництвом завідувача кафедри І. Ф. Шмальгаузена досліджував флору Київської губернії і Поділля, впорядковував гербарій. Після закінчення в 1886 р. університету В. І. Липський працював у ньому до 1893 р. Його було прийнято у члени Київського товариства природодослідників, за дорученням якого він вивчав флору Бессарабії. Протягом 1889–1895 рр. молодий учений досліджував мало вивчену флору регіонів Кавказу.

В одній із праць Володимир Іполитович згадував, що пройшов пішки Кавказом близько 10 тис. верст. Підсумком цих досліджень стала праця В.І. Липського «Флора Кавказа...». На той час це було найповнішим зведенням із флори Кавказу. Свого значення ця праця не втратила і тепер. Неоціненний вклад він український вчений і в дослідження флори Середньої Азії. Його праця «Флора Средней Азии» використовується багатьма науковцями як першоджерело. В. І. Липський – один із небагатьох природодослідників, який побував на всіх континентах земної кулі крім Австралії та Антарктиди. Він один із перших описав флору Індонезії, Тунісу, Алжиру та Середньої Азії. В Україні вчений дослідив рослинність сухого лиману на півдні, мінеральні радіаційні джерела на Житомирщині, водорості Чорного моря. На початку 1894 р. В. І. Липський переїхав до Петербурга і майже чверть століття віддав найстарішій науковій установі – Петербурзькому ботанічному саду, де був бібліотекарем, хранителем, головним ботаніком. Саме тут розкрився його талант флориста-систематика, ботаніко-географа, невтомного мандрівника. Він дав повну характеристику рослин Петербурзького ботанічного саду, підготував путівник для відвідувачів, а

також написав його історію «С.-Петербургский ботанический сад за 200 лет его существования, 1713 – 1913 гг.», видану у 1913 - 1915 рр. Ця праця вимагала великої ерудиції та працьовитості автора. За неї В. І. Липському Російською Академією наук 1917 р. була присуджена Премія ім. М. М. Ахматова.

З-під його пера у ці роки вийшли друком такі фундаментальні праці, як «Горная Бухара» /три томи/, «Флора Кавказа», «Главнейшие гербарии и ботанические сады Западной Европы». «Григорий Силыч Карелин: его жизнь и путешествия», «Лесная растительность Туркестана», «Биографии и литературная деятельность ботаников и лиц, соприкасавшихся с ботаническим садом», «Литературно-издательская деятельность С.-Петербургского ботанического сада» та багато інших.

У вирі революційних подій В. І. Липський повертається з Петрограду на рідну Україну. Майже увесь 1918 рік живе в Житомирі, але весь час навідується до Києва, спілкується з В. І. Вернадським, П. А. Тутковським, А. Ю. Кримським та іншими вченими з питання створення національної академії наук, у 1919 році В. І. Липський обирається академіком ВУАН (Всеукраїнської Академії наук), у 1921 – 1922 роках – віце-президентом Академії наук.

У період становлення та зміцнення Української академії наук учений своїми знаннями прислужився справі організації науки в Україні. Окрім завідування Ботанічним садом і кафедрою квіткових рослин, В. І. Липський брав активну участь в організації та роботі різних академічних структур, зокрема природничого профілю. Відома його діяльність у Комісії УАН з вивчення природних багатств України, створеної в 1919 р., у Комісії з вивчення фауни України. Він працював у Видавничій комісії II відділу УАН, очолював Комісію енциклопедичного словника, Комісію з ревізії бібліотеки УАН, був представником академії у Військово-промисловому комітеті.

У 1920 р. В. І. Липського було обрано до Господарського правління УАН як представника II відділу. На початку 1921 р. він став членом Урядової комісії по об'єднанню Української академії наук з Українським науковим товариством.

З 1922 по 1927 роки він обирається президентом ВУАН.

Протягом 1922-1928 рр. В. І. Липський вивчав флору околиць Житомира. Тут ним було вперше виявлено та встановлено місцезнаходження нової для України й для всього тодішнього Радянського Союзу рослини — суніці індійської. Учений зібрав гербарні зразки рослини, плоди, насіння, декілька її кущів були висаджені в ботанічному садку, який існував у той час у дворі Президії ВУАН.

У 1928 р. В. І. Липського було обрано членом-кореспондентом Академії наук СРСР.

Помер вчений 24 лютого 1937 р. в Одесі. На його честь вітчизняними та іноземними ботаніками названо 2 роди та 56 видів рослин.

По собі В. І. Липський залишив велику наукову спадщину – більше 100 наукових робіт і монографій, що не втратили свого значення й тепер, написані доступною, виразною, цікавою мовою. Пам'ять про академіка В. І. Липського увінчана меморіальними дошками в Києві та Одесі.

Література

Доброчаєва Д. Н., Мокрицький Г. П. Владимир Ипполитович Липский. – К. : Наук. думка, 1991. – 214 с. : Бібліогр. – С. 194-207.

Володимир Липський // Костриця М. Ю. Постаті землі Бердичівської : Історико – краєзн. нариси : У 2 - х т. - Т. 2. – Житомир, 2005. – С. 21-24.

Мокрицький Г. П. Родина Академіка Липського і Бердичів // Бердичівщина : Поступ у третє тисячоліття : Матеріали Всеукр. конф. 15-17 трав. 2001 р. – Житомир - Бердичів, 2001. – С. 50-54.

Крецул Н. І. Володимир Іполитович Липський: до 150-річчя від дня народження / Н. І. Крецул, М. М. Федорончук // Український ботанічний журнал = Ukrainian Botanical Journal = Украинский ботанический журнал. – 2013. – Том 70, N 1. – С. 113-117 : фото.

Зиман С. Доля ботаніка: українець Володимир Липський дослідив і описав для науки 7 нових родів та 200 нових видів рослин / Світлана Зиман // Уряд. кур'єр. – 2013. – N 46 (12 берез.). – С. 15 : фото.

Черевченко Т. Сад його мрії / Тетяна Черевченко, Наталія Чувікіна // Дзеркало тижня. – 2013. – N 14 (13-19 квіт.). – С. 11 : фото.

Липський В. І. // Календар знаменних і пам'ятних дат на 2013 рік: краєзн. бібліограф. покажчик. – Житомир, 2012. – С. 27-28.

13 березня
125 років від дня народження
Граната Касіяна Харитоновича
13. 03. 1888 – 8. 09. 1977

Гранат Касіян Харитонович народився 13 березня 1888 року в селі Микуличі Володимир-Волинського повіту (тепер Володимир-Волинський район) на Волині в родині селянина-бідняка. Після закінчення початкової школи через матеріальні нестатки не вчився, зайнявся самоосвітою. Мав прекрасний почерк, тому його взяли працювати волосним писарем. У 1904 р. Касіян став канцеляристом у з'їзді мирових посередників у Ковелі, де головою був батько Лесі Українки – П. А. Косач. Там і зустрівся з поетесою, розмовляв з нею і на все життя зберіг добру пам'ять про цю надзвичайну жінку, її добрі поради.

Піввіку життя К. Х. Граната пов'язані з Житомирщиною. Сюди він приїхав у 1917 році. Працював у канцелярії Волинського губревкому (м. Житомир), потім у Пулинському волревкомі, райвиконкомі, а з 1947 по 1957 рр. у Житомирському облфінвідділі. Періодично друкувався у газетах та журналах, а вже перебуваючи на пенсії, впродовж 20 років написав ряд книжок, оповідань, статей тощо.

Касіян Гранат один із перших літераторів Житомирщини, який розпочав роботу над історико-документальною прозою – жанром, який набув згодом в Україні великого розквіту. Письменник став дослідником давньої епохи, знавцем невідомих сторінок життя родини Косачів.

У 1961 р., з нагоди 90-річчя від дня народження Лесі Українки, Касіян Харитонович у журналі «Вітчизна» опублікував свої спогади про зустріч і спілкування з письменницею. Тоді ж із-під його пера вийшла книга «Народна улюблениця» (1963). Він є також автором художньо-біографічної діалогії «Велетом покликана» (1965) та «Велет запалює ватру» (1967).

Критика і читачі відзначили глибоке знання письменником тодішнього життя, достовірність і живість образу мужньої поетеси. Борис Тен, який багато посприяв становленню Граната як письменника, так вітав друга і колегу: «Вам випало бути молодшим соратником і свідком життя великої нашої Лесі Українки, жінки-письменниці, що рівної їй немає в жодній іншій літературі. Ви з любов'ю відновили в своїй пам'яті і в анналах нашого народу ці сторінки, зробили їх невмирущим надбанням наступних поколінь, які завжди будуть Вам за це вдячні».

Остання книга «Золота брама» була видана в 1976 р. До неї увійшли оповідання різні за тематичною спрямованістю. В рукопису залишилась повість «Драгоманівна» про Олену Пчілку – матір Лесі Українки.

В 1970 р. на 82 році життя Касіян Харитонович стає членом Спілки письменників України.

Протягом життя літератор багато спілкувався з цікавими людьми, якими Житомир був завжди багатий, дуже цікавився книгами і творами образотворчого мистецтва, яке любив надзвичайно, збирав його зразки протягом усього життя. Живопис був складовою духовного «я» письменника.

Помер К. Х. Гранат у Житомирі 8 вересня 1977 року.

Література

Гранат К. Х. Золота брама: оповідання / Касян Гранат. - К. : Рад. письменник, 1976. - 142 с.

Гранат К. Х. Велет розпалює ватру: повість / Касян Гранат. - К. : Рад. письм., 1967. - 262 с.

Гранат К. Х. Велетом покликана: повість / Касян Гранат. - К. : Рад. письм., 1965. - 230 с.

Гранат К. Х. Народна улюблениця : Леся Українка і Волинь: [нариси-спогади] / Касян Гранат ; [передм. Д. Окиийченка]. - К. : Київ. обл. книж.-газ. вид-во, 1963. - 48 с.

* * *

Єремєєв В. В. Письменницьке покликання Касяна Граната / В. В. Єремєєв // Проблеми українського державотворення: історія і сучасність : матеріали Міжнар. наук.-краєзн. конференції, присвяченої 100-річчю О. Ольжича та 90-річчю Української Народної Республіки: у 2 т. – Т.2. / ред. М. Ю. Костиця. - Житомир, 2007. - С. 98-102.

Гранат Касіян Харитонович // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2008 рік: краєзн. бібліограф. покажчик. – Житомир, 2007. – С. 34-36.

29 березня
65 років від дня народження
Полюги Михайла Юрійовича
29.03.1953

Народився Михайло Юрійович Полюга 29 березня 1953 року в м. Бердичеві на Житомирщині, в сім'ї вчителів. Михайло мріяв, що буде письменником. Але мрії судилося збутися лише в зрілому віці. Після закінчення школи була строкова служба, навчання в Харківському юридичному інституті.

Після закінчення навчання у 1978 році, ставши юристом, Михайло Полюга повернувся на Житомирщину, де і працював по спеціальності більше 30 років. У 1986 році вступає до Московського літературного інституту імені Горького на заочне відділення факультету журналістики.

Перша книга віршів «Свет мой печальный» вийшла з друку в 1993 році. Саме в цей період Михайло Юрійович взяв участь у міжнародному конкурсі молодих письменників і, як один з переможців, був запрошений в 1996 році на нараду молодих письменників Росії та країн СНД в Ярославль, де його прийняли до Спілки російських письменників.

21.10.2005 року прийняли в Національну спілку письменників України.

В 2011 році у щорічному Житомирському обласному конкурсі «Краща книга року», в номінації «Мистецтво друку» визнана переможцем книга М. Полюги «Гроздь», яку видало приватне підприємство «Рута». Крім того, спеціальним призом була відзначена книга «Холода».

Сьогодні Михайло Полюга – старший радник юстиції, на заслуженому відпочинку, але продовжує працювати на літературній ниві.

Роман «Прискорбные обстоятельства» увійшов до «короткого списку» Бунінської премії 2015 року.

Література

Полюга М. Ю. Избранные произведения : в 2 т. / Михаил Юрьевич Полюга ; Михаил Полюга. - Житомир : Рута. - 2013.

Т. 1: Стихотворения. – 731 с.: портр.

Т. 2: Проза. – 714 с.: портр.

Полюга М. Ю. Свет мой печальный : в 2 кн. / М. Палюга ; М. Полюга ; ред. Э. А. Хутковская ; худож. Н. Яцюк. - Херсон : Ред.-изд. отдел. – 1993. -

Кн. 1: Время полуночи; Кн. 2: Стихи разных лет. 186 с.: ил.

Полюга М. Ю. Вечерний свет : двоекнижие : стихотворения, поэма / Михаил Полюга. - Житомир : Полісся, 2016. - 322, [2] с.

Полюга М. Ю. Ребро Адама : рассказы / Михаил Полюга ; [ред. Е. Жмурко ; худож. О. Федорчук]. - Düsseldorf : ZA-ZA Verlag, 2015. - 312, [4] с. : портр.

Полюга М. Ю. Прискорбные обстоятельства : роман / Михаил Полюга. - Житомир : Полісся, 2014. - 390, [4] с. : портр., ил.

Полюга М. Ю. Эхо : [стихотворения] / Михаил Полюга ; [ред. В. М. Склонна]. - Житомир : Рута, 2013. - 198, [2] с. : портр.

Полюга М. Ю. Гроздь : из шести книг / Михаил Полюга ; [сост. В. Склонная]. - Житомир : Рута, 2011. - 393, [3] с. : фото, ил. - Лит.: с. 381.

Полюга М. Ю. Холода : лирика / Михаил Полюга. - Житомир : Рута, 2011. - 211, [1] с. : портр.

Полюга М. Ю. Испытание тайной = Спокуса таємницею : стихи / Михаил Полюга ; пер. з рос. М. П. Пасічника. - Вид. 2-ге, допов. - Житомир : Рута, 2010. - 123, [5] с.

Полюга М. Ю. Созерцающий с Марком : Повести / Михаил Полюга. - Житомир : Полісся, 2008. - 168 с. : ил.

Полюга М. Ю. Четыре стороны света : Поэзии / Михаил Полюга. - Житомир : Полісся, 2008. - 164 с. : цв.ил., фото

Полюга М. Ю. Леночкины истории / Михаил Полюга. - Житомир : Полісся, 2007. - 34 с.

Полюга М. Ю. Шум колеблющегося листа : поэзия / Михаил Полюга. - Житомир : Полісся, 2006. - 149 с.

Полюга М. Ю. Невидимый свет : рассказы / М. Ю. Полюга. - Житомир : Полісся, 2006. - 356 с.

Полюга М. Ю. От осени к осени / М. Полюга. - Житомир : Полісся, 2004. - 92 с.

Полюга М. Ю. Отблески / М. Полюга. - Житомир : Полісся, 1999. - 83 с.

Полюга М. Ю. «Я пришел в Вавилон...» : рассказы / М. Полюга. - Бердичев, 1998. - 279 с.

***

Михайло Полюга // Постаті землі Бердичівської : іст.-краєзн. нариси / М. Ю. Костриця. - Житомир, 2005. - У 2-х т. - Т.1. - С. 179-185.

Шкляр Г. М. Бердичівські мотиви в творчості Михайла Полюги / Г. М. Шкляр // Бердичівська земля в контексті історії України. – Житомир, 1999. - Т. 19. - С. 147-148.

Полюга Михайло Юрійович // Житомирська обласна організація національної спілки письменників України : довідник / Нац. спілка письменників України, Житомир. обл. орг. - Житомир : [б. в.], [2014?]. – С. 13.

Полюга Михайло Юрійович // Сучасні письменники України : біобібліогр. довідник / Нац. спілка письменників України ; [упоряд. А. Гай ; ред. О. Курило]. - К., 2012. – С. 36.

Михайло Юрійович Полюга // Письменники Житомирщини / авт.-упоряд.: М. П. Пасічник, П. Білоус, Л. Монастирецький. - Житомир, 2010. - Кн. 1. - 2010. – С.147.

4 квітня
65 років від дні народження
Пасічника Михайла Павловича
04.04.1953

Пасічник Михайло Павлович народився 4 квітня 1953 року в селі Половецьке Бердичівського району в сім'ї сільських трудівників. Перші вірші Михайло Пасічник написав у 1968 році (у 14 років), а надрукував у 1970 році, коли був десятикласником. Своїм літературним вчителем вважає відомого українського поета-лірика Михайла Клименка. Йому завдячує своїми дебютними публікаціями та виходом у світ першої книжки «Робота». Окрім Клименка, Михайла Пасічника підтримували такі відомі українські письменники як Степан Олійник, Платон Воронько, Абрам Кацнельсон, Михайло Слабошпицький та інші. Після закінчення школи Михайло Пасічник вступив до Житомирського державного педагогічного інституту ім. Івана Франка, який закінчив у 1974 році (філологічний факультет). Два роки поспіль працював учителем української мови та літератури в Дубрівській середній школі Олевського району на Житомирщині. У 1977 році за збірку «Робота» його прийняли до Спілки письменників України. Працював на різних посадах у молодіжній газеті «Комсомольська зірка» та у бердичівській міськрайонній газеті «Радянський шлях». Його твори друкуються в багатьох газетах та журналах України, зарубіжних країн – Киргизії, Таджикистану, Чехії, Болгарії, США. З 2007 по 2017 рік – голова Житомирської обласної організації Національної Спілки письменників України. У 2010 році Михайло Пасічник став лауреатом Всеукраїнської премії імені Олександра Олеся, а в березні 2011 року поету присуджена літературна премія імені Івана Огієнка. Нагороджений відзнакою Президента України – ювілейною медаллю «20 років Незалежності України». Рішенням Бердичівської районної ради Михайлу Павловичу Пасічнику присвоєно звання «Почесний громадянин Бердичівського району». На сьогодні світ побачили 20 поетичних і художньо-документальних книг письменника. У 2012 році Михайло Павлович видав поетичну збірку «У вільх цих кров моєї групи». У тому ж році її було визнано кращим поетичним виданням на щорічному обласному конкурсі «Краща книга року».

У 2014 р. став лауреатом літературно-мистецької премії імені Лесі Українки за значний творчий доробок в царині літературно-поетичної творчості.

У 2015 році – нагороджений Міжнародною літературною премією імені Івана Кошелівця журналу «Соборність» за поезії «То – біла гарячка Росії» та

став дипломантом Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Степана Руданського за книгу «Бджолині вибори».

У 2016 році з нагоди 25-ої річниці Незалежності України удостоєний почесного звання «Заслужений діяч мистецтв України».

Михайло Пасічник також прозаїк, гуморист, пісняр, виховав дві доньки та має четверо онуків. Він завжди серед людей, багато сил віддає громадській роботі.

Література

Пасічник М. У вільх цих кров моєї групи: лірика / Михайло Пасічник. - Житомир : Євенок О. О., 2015. - 293, [3] с. : фот.

Пасічник М. То - біла гарячка Росії: АТОМні мотиви / Михайло Пасічник. - Житомир : Рута, 2014. - 42, [2].

Пасічник М. Свідомість удосвіта: поезії / Михайло Пасічник. - Житомир : Рута, 2013. - 451, [1] с.

Пасічник М. Бджолині вибори: гумор і сатира / Михайло Пасічник. - Житомир : Рута, 2012. - 159, [1] с.

Пасічник М. У вільх цих кров моєї групи: лірика / М. П. Пасічник, [авт. передм. П. Білоус]. - Житомир : Євенок О. О., 2012. - 293, [3] с.

Пасічник М. Не розминутися б із собою...: поезії / Михайло Пасічник. - Житомир : Рута, 2009. - 104 с.

Пасічник М. Малювання свічкою: [вірші з нової книги поезій] / Михайло Пасічник // Слово просвіти. - 2016. - N 17 (28 квіт.-4 трав.). - С. 8-9.

Пасічник М. Війнуло із Московії війною: [вірші] / М. Пасічник // Світло спілкування. - 2015. - N 18. - С. 59-62.

Пасічник М. Між двох майданів – як між двох епох...: [вірші] / М. Пасічник // Українська літературна газета. - 2014. - N 20 (10 жовт.). - С. 12.

Пасічник М. Умитися до ворона: [вірші] / Михайло Пасічник // Українська літературна газета. - 2013. - N 23 (15 листоп.). - С. 12 : фото. - (На здобуття Національної премії України ім. Тараса Шевченка).

Пасічник М. Четвергова сіль: [вірші] / Михайло Пасічник // Березіль. - 2013. - N 9/10. - С. 55-59 : фото.

Пасічник М. Мамо й тату, я прийшов додому: [вірші] / Михайло Пасічник // Українська літературна газета. - 2012. - № 22 (3 лист.). - С. 12-13 : портр. - (На здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка).

Пасічник М. Дозволю собі волю: [вірші] / М. Пасічник // Київ. - 2011. - № 9/10. - С. 93-102.

Пасічник М. Блукаючий нерв: [добірка віршів] / М. Пасічник // Літературна Україна. - 2009. - № 6. - 12 лют. - С. 5.

***

Пасічник М. Слово над Тетеревом: [до 50-річчя Житомирської обласної організації Національної Спілки письменників України] / Михайло Пасічник // Літературна Україна. - 2015. - № 37 (1 жовт.). - С. 6.

Пасічник М. Триєдина світочами: 2 жовтня виповнилося 50 років Житомирській обласній організації НСПУ / Михайло Пасічник // Українська літературна газета. - 2015. - № 20 (9 жовт.). - С. 6-7.

Пасічник М. Сто лауреатів або Перший крок до створення «Бібліотечки лауреатів Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка» / М. Пасічник // Житичі і світ : літературно-мистецький альманах. - Житомир, 2012. - № 11, грудень - С. 24-25.

Пасічник М. Мандрівки Петра Білоуса / М. Пасічник, М. Жайворон // Літературознавчі студії. - Житомир, 2007. - Вип. 1: До 30-річчя наукової діяльності професора Петра Білоуса. - С. 7-27.

***

Сорока П. «Я житом возвеличу звід строфи...»: кілька штрихів до творчого портрета / Петро Сорока // Слово просвіти. - 2017. - № 5 (2-8 лют.). - С. 9 : фот.

Лук'янюк О. Свято пера Михайла Пасічника / О. Лук'янюк // Літературна Україна. - 2017. - № 15 (13 квіт.). - С. 3 : фот.

Білоус П. Михайло Пасічник: «Герзаю душу болем між домом і Донбасом...» / Петро Білоус // Українська літературна газета. - 2015. - № 25/26 (груд. - С. 21. - (На здобуття Національної премії ім. Тараса Шевченка).

Дурава Н. Вивчення поетичної творчості Михайла Пасічника на уроках української літератури: з досвіду роботи в Бердич. проф. буд. ліцеї / Н. Дурава // Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції

"Бібліотеки у збереженні культурної спадщини", присвяченої 75-й річниці Обласної бібліотеки для дітей Житомирської обласної ради, 26 вересня 2013 року. - Житомир, 2013. - С. 264-272.

Лук'янчук О. «Я повертаю зір на себе...» / Олена Лук'янчук // Літературна Україна. - 2013. - N 18/19 (2-9 трав.) - С. 13.

Лук'янюк О. Струм епохи у строфах: Михайлу Пасічнику – 60 / Олена Лук'янюк // Бердичів. - 2013. - N 14 (4 квіт.). - С. 2 : фото.

Нові лауреати премії імені Івана Огієнка // Слово просвіти. - 2011. - N 16 (21-27 квіт.). - С. 11.

Пасічник Михайло Павлович // Житомирська обласна організація національної спілки письменників України : довідник / Нац. спілка письменників України, Житомир. обл. орг. – Житомир, [2014?]. – С. 12.

Михайло Павлович Пасічник // Сучасні письменники України: біобібліогр. довідник / Нац. спілка письменників України. - К., 2012. – С. 342.

Михайло Павлович Пасічник // Письменники Житомирщини / авт.-упоряд.: М. П. Пасічник, П. Білоус, Л. Монастирецький. - Житомир, 2010. – Кн. 1. - 2010. – С. 127-135.

Пасічник М. П. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2013 р. : краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2012. – С. 33-38.

9 квітня
55 років від дня народження
Врублевського Василя Марцельовича
09.04.1963

Василь Врублевський народився 9 квітня 1963 р. в селі Карвинівка Романівського (тоді Дзержинського) району Житомирської області. У 1989 р. закінчив філологічний факультет Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка за спеціальністю «Українська мова та література».

Із 1985 до 2005 року працював на різних посадах у засобах масової інформації та видавництвах, зокрема – кореспондентом та завідувачем відділу газет «Червоний прапор», «Зоря комунізму», обласної молодіжної газети «Комсомольська зірка», згодом – у «Житомирському віснику», далі – у газеті «Прес-Форум», редактором «Нової літературної газети», заступником головного редактора газети «Місто». здійснив низку інших проєктів, серед яких часописи «Житній ринок» та «Авжеж!». Безкомпромісним і сміливим публіцистом виявив себе на посту редактора газети «Вільне слово» (2002-2005 рр.).

Член Асоціації українських письменників (1997) та Національної спілки письменників України (2003). З травня 2004 по травень 2007 року – голова Житомирської обласної організації Національної спілки письменників України. Лауреат літературної премії ім. Бориса Тена.

У лютому 2005 року призначений на посаду начальника управління культури (із жовтня 2005 року – управління культури і туризму) Житомирської облдержадміністрації, з 2010 р. В. Врублевський очолює Житомирську обласну універсальну наукову бібліотеку ім. Олега Ольжича.

Як прозаїк дебютував у 1984 році. У його творчому доробку – книги прози «Замах на генсека» (1992), «Сім історій» (1993), «Тріщини» (1998), «Нардепка» (2004), «Кава-сутра. В обіймах імператриці» (2006), «Мертвому півню фагот не потрібен, або Каїруанські хроніки» (2015) та 4-томне зібрання творів (2017), п'єси та поетичні збірки.

Василь Врублевський виступив дослідником життя та творчості низки українських письменників першої половини ХХ ст., зокрема, Людмили Волошки, Кліма Поліщука, Якова Савченка (ним упорядкована антологія «Проклятого віку струна: Поезія повернутих із забуття» (1992).

Окремі прозові твори В. Врублевського перекладені білоруською, німецькою, польською, англійською, хорватською, чеською, російською мовами. В свою чергу Врублевський перекладав деякі твори з польської: проза Т. Боровського («Прощання з Марією», «Хлопчик з Біблією», «У нас в

Гармензасі», «Люди йшли, йшли...» та ін.), з російської – окремі поезії В. Шаламова.

За п'єсами В. Врублевського у Житомирському облмуздрамтеатрі ім. І. Кочерги поставлено вистави «Хід конем» (2015, режисер Н. Тімошкіна) та «Театральний гамбіт» (2016, режисер Н. Тімошкіна), у «Театрі на Новому бульварі» (Житомир) – «Діло житейське» (2017, режисер Г. Артеменко), «Кава-сутра» (2017, режисер Г. Артеменко).

За перекладами В. Врублевського у Житомирському облмуздрамтеатрі ім. І. Кочерги здійснено постановки: «Тінь» за однойменною п'єсою Є. Шварца (2005, режисер Н. Тімошкіна), «Аделаїда» Є. Унгарда (2006, режисер В. Карпенко), «Між небом і землею» І. Афанасьєва (2006, режисер Н. Тімошкіна), «Стрибок з третього поверху» за п'єсою-монологом Я. Пулинович «Наталчина мрія» (2011, режисер Г. Артеменко), «Жінка в стилі джаз» В. Дяченка (2013, режисер Н. Тімошкіна), «Зовсім інші» за твором Л. Герша «Ці волелюбні метелики» (2014, режисер П. Авраменко), «Смішні гроші» Р. Куні (2016, режисер П. Авраменко), у «Театрі на Новому бульварі» (Житомир) – «Наталчина мрія» Я. Пулинович (2015, режисер Г. Артеменко), «Три Тетяни» В. Зуєва (2016, режисер Г. Артеменко).

У доробку Василя Врублевського понад сотня літературознавчих статей, рецензій, краєзнавчих розвідок, опублікованих у періодичних виданнях, часописах, збірниках та антологіях.

Література

Врублевський В. Твори : [в 4 т.] / Василь Марцельович Врублевський ; Василь Врублевський. - Житомир : [Б. в.]. – 2015

Т. 1 : Нардепка : роман ; Повісті. Коротка проза / Василь Врублевський. - 360, [2] с. : іл.

Т. 2 : Мертвому півню фагот не потрібен або Каїруанські хроніки : конспірологічний роман. - 331, [1] с. : іл. - Дод.: с. 328-331.

Т. 3 : П'єси. - 311, [1] с. : іл.

Т. 4 : Поезія. Критика. Публіцистика. Сатира. Гумор. - 317, [1] с. : іл.

Врублевський В. Діло житейське : трагікомедія / Василь Врублевський ; [фото, дизайн паліт.: Валерій Косенко]. - Житомир : [Б. в.], 2017. - 90 с. : фот.

Врублевський В. Королі і шістки : дитяча п'єса для дорослих / Василь Врублевський. - Житомир : [Б. в.], 2017. - 66 с. : фот.

Врублевський В. Мертвому півню фагот не потрібен, або Каїруанські хроніки : конспірологічний роман / Василь Врублевський. - Житомир : Євенок О. О., 2015. - 406, [2] с.

Врублевський В. Від краснопільського порога до Соловків (Поліщук Клим Лаврінович) / В. М. Врублевський // Реабілітовані історією : у 27 т. - Житомир, 2010. – Кн. 3: Житомирська область. - С. 120-126 : фото.

Врублевський В. Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олега Ольжича – єдина команда на шляху позитивних змін і впровадження нових ідей / В. Врублевський // Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 150-річчю Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Ольжича "Бібліотека - територія інтелектуальної комунікації: від витоків до сьогодення", 22 вересня 2016 року : [збірник] / [відп. за вип. В. М. Врублевський ; ред.-упоряд. В. А. Пивоваров]. - Житомир, 2016. - С. 7-12.

* * *

Даниленко В. Іронічна відстороненість від імперських цінностей як невротична реакція на колоніальні комплекси нації в українській прозі 90-х років ХХ століття / В. Даниленко // Волинь-Житомирщина : іст.-філол. зб. з регіон. проблем. - 2016. - N 27. - С. 169-173.

У статті досліджується іронія у творчості сучасних українських письменників, у т. ч. Василя Врублевського.

Бакальчук В. В Житомирском драмтеатре затеяли потрясающее "мероприятие". Это надо видеть! / Виктор Бакальчук // Эхо. - 2015. - N 53 (31 дек.-6 янв.). - С. 24 : фот.

Гребьонкін В. Письменник Василь Врублевський – редактор і видавець Всеукраїнського літературно-мистецького журналу «Авжеж» / В. Гребьонкін // Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 150-річчю Житомирської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Ольжича "Бібліотека – територія інтелектуальної комунікації: від витоків до сьогодення", 22 вересня 2016 року : [збірник] / [відп. за вип. В. М. Врублевський ; ред.-упоряд. В. А. Пивоваров]. - Житомир, 2016. - С. 166-

170. - Бібліогр. в кінці ст.

Кондратюк О. П. Мала енциклопедія Романівщини : біогр., іст., стат. та геогр. довідки / Олександр Кондратюк. - Житомир : Євенок О. О., 2015. - 232 с. : іл.

До книги увійшли енциклопедичні, біографічні довідки та фотографії людей, доля яких пов'язана з Романівщиною, один із них – Врублевський В.

Врублевський Василь Марцельович // Житомирська обласна організація Національної спілки письменників України : довідник / Нац. спілка письменників України, Житомир. обл. орг. – Житомир, [2014?]. – С. 3.

Врублевський Василь Марцельович // Сучасні письменники України : біобібліогр. довідник / Нац. спілка письменників України. - К., 2012. – С.76.

Василь Марцельович Врублевський // Письменники Житомирщини / авт.-упоряд.: М. П. Пасічник, П. Білоус, Л. Монастирецький. – Житомир, 2010. – Кн. 1. - 2010. – С.13-18.

Врублевський В. М. // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2013р. : краєзн. бібліогр. покажчик. – Житомир, 2012. – С. 39-44.

23 листопада

85 років пам'яті жертв голодомору в Україні 1932-1933 рр.

Найжорстокішим злочином комуністичного режиму проти українського народу був голодомор 1932-1933 рр. Ця спланована акція мала ліквідувати основу української нації і національного відродження, зруйнувати незалежні господарства, унеможливити протистояння радянській владі. "Голод запланувала Москва для знищення українського селянства як національного бастіону. Українських селян знищили не тому, що вони були селянами, а тому, що вони були українцями", - писав американський професор Р. Конквест.

Голодомор став найбільшою трагедією за всю історію українського народу. За масштабом, жорстокістю, цинізмом і організованістю з боку влади та наслідками для майбутніх поколінь він не має аналогів в історії людства. Демографічна катастрофа посіяла в душах мільйонів людей фізіологічне почуття страху, необоротно вплинула на генофонд нації.

Згідно з Указом Президента України, починаючи з 2000 р. у четверту суботу листопада в нашій державі щорічно відзначається День пам'яті жертв Голодомору і політичних репресій.

У резолюції Європарламенту від 2008 року Голодомор названо "жахливим злочином проти народу України та людяності". Документ також містить посилання на Конвенцію ООН про геноцид.

Головною причиною голодомору 1932-1933 рр. була цілеспрямована злочинна політика більшовицького керівництва. Адже сам Сталін визнавав, що загальний урожай зерна в 1932 р. перевищував урожай 1931 р. Інакше кажучи, харчів не бракувало. Проте держава цілеспрямовано конфісковувала більшу їх частину, в т. ч. зерно, яке призначалося для насінневого, страхового і фуражного фондів, ігноруючи заклики і попередження українських представників з місць. Це прирєкло мільйони людей на смерть від голоду, який неможливо назвати інакше, як штучний. Спроби протидіяти насильству жорстоко придушувалися. Вище партійно-державне керівництво Української РСР, зокрема генеральний секретар КП(б)У С. Косіор, голова ВУЦВК Г. Петровський, голова Раднаркому України В. Чубар, не знайшло в собі політичної волі та особистої мужності протистояти диктату Й. Сталіна, фактично ставши слухняним знаряддям у його руках.

Голод, що поширювався протягом 1932 р., набув найстрашнішої сили на початку 1933 р. За підрахунками дослідників, в Україні щодня помирало голодною смертю 25 тис. осіб, щогодини – 1 тис, щохвилини – 17. Середня

тривалість життя українців у 1933 р. у чоловіків становила 7,3 року, а в жінок – 10,9 року.

Загалом у 1932 – 1933 рр. в Україні загинуло від 7 до 10 млн. осіб. Особливо болісно лихо відобразилося на дітях: у багатьох селах після голоду закривалися школи – їх більше нікому було відвідувати. Тим самим підривалася етнічна основа становлення української нації – село, знищувався прошарок, від якого залежали процвітання суспільства, здатність його до розвитку.

Найбільше українців загинули у сучасних Харківській, Київській, Полтавській, Сумській, Черкаській, Дніпропетровській, Житомирській, Вінницькій, Чернігівській, Одеській областях та в Молдові, яка тоді була складом УРСР.

Геноцид українського народу 1930-х років не оминув Житомирщину. Взимку 1932-1933 рр. з міст і сіл Житомирщини стали надходити тривожні сигнали про масові факти голодомору. Зокрема, у ЦК ВКП(б)У 16 лютого 1933 р. поступили повідомлення про голодомор у Чуднівському, Брусилівському районах. Зазначалось, що селяни харчуються різними сурогатами (жолудями, гречаною половою та ін.), на ґрунті недоїдання відмічено опухання. На кінець зими 1933 року голодомором у Житомирському районі було охоплено 12 сіл, у яких голодувало 2192 сімей, з них 176 померло. У Коростенському – у 7 селах голодувало 940 сімей, з них 1632 дорослих та 2529 дітей, у Черняхівському районі, за офіційними даними, масовим голодомором було охоплено 11, Держинському – 12, Любарському – 28, Чуднівському – 10 населених пунктів.

Найбільше вмерло людей у Бердичівському – 29%, Любарському – 30%, Чуднівському – 27%, Держинському – 25% від загальної кількості в них населення. Значна смертність мала місце також в Андрушівському, Попільнянському, Ружинському районах.

Найменше голод вразив Олевський, Ярунський, Пулинський, Словечанський, Ємільчинський, Новоград-Волинський, Баранівський та деякі інші північні та західні райони краю. Це пояснюється тим, що уряд УРСР, зважаючи на те, що це прикордонна смуга, встановив їм дещо нижчі плани хлібозаготівель і подавав більше продовольчої допомоги, ніж іншим районам. До того ж ці райони вкриті лісами, багато в них річок, озер. Місцеві жителі, рятуючись від голодної смерті, займалися збиранням грибів, ягід, ловили рибу, раків і цим рятувалися.

Голод на Житомирщині вразив не лише села, а й міста. 17 лютого 1933 р. у листі до Вінницького обкому КП(б)У вказувалося, що в Житомирі біля 1000 студентів через нестачу продуктів харчування покинули навчання. Ситуація з продовольчим постачанням населення Житомира була настільки важкою, що ЦК КП(б)У звернувся у серпні 1933р. до Москви з проханням

включити Житомир до 8 міст України, які найбільше постраждали від голоду, і дозволити тут вільний продаж хліба. Лише у 1934 р. Житомирщина почала виходити з голоду.

Голодомор на Поліссі став однією з найтрагічніших сторінок краю, призвів до багаточисленних жертв серед сільського і міського населення.

У переддень 15 Дня незалежності України – 23 серпня 2006 року у Житомирі був встановлений пам'ятник Жертвам Голодомору в Україні 1932-33 років «Ангел, що сумує» скульптора О. Костюка та архітектора П. Перевозні.

Література

Біль. Спогади очевидців Голодомору на Любарщині / [упоряд. В. Канчура]. - Житомир : [б. в.], 2012. - 212 с.

1932 – Володарський район – 1933. Сторінками голоду / редкол. Л. Л. Вербило [та ін.]. - Новоград-Волинський : [НОВОГрад], 2008. - 179 с. : іл.

Великий голод в Україні 1932-1933 років: у 4 т. : докум. вид. - К. : Києво-Могилянська академія, 2008 –

Т. 1: Свідчення очевидців для Комісії Конгресу США. - 2008. - 838 с.

Свідчення очевидців-емігрантів з України про Голодомор. Подаються дані по Житомирській обл.: с. Михайлівка Коростенського р-ну Житомирської обл. - с.88-107; Попільнянський р-н Житомирської обл. - с.513-537; с. Березівка Коростишівського р-ну Житомирської обл. - с.641-661.

Голод, 1932-1933 рр. : пам'яті жертв голодомору в Андрушівському районі на Житомирщині / [упоряд. Г. І. Білецька]. - Житомир : Полісся, 2008. - 212 с. : іл.

Голодна смерть на багатих землях, 1932-1933 роки у спогадах мешканців Бердичівського району : [мемуарне вид.] / [упоряд.: П. Костюк, В. Муренко]. - Житомир : Полісся, 2008. - 120 с. : іл., фото.

Голодний рік... Голодний день... Пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років Овруцького району Житомирської області / [упоряд. Н. С. Жураховська]. - Житомир : Полісся, 2008. - 84 с. : іл.

Голодомор 1932 - 1933 років : м. Житомир : книга пам'яті / [редкол.: А. З. Каленський (голова) та ін.]. - Житомир : Волинь ; Житомир : Рута, 2008. - 496 с. : фото.

І була зима, і була весна... Голод. Народна книга-меморіал Пам'яті

жертв Голодомору в Коростишівському районі на Житомирщині / [упоряд.: Г. В. Письмак, В. М. Слівінський]. - Житомир : Полісся, 2008. - 296 с. : фото.

Махорін Г. Л. Опір Геноциду в 1932-1933 роках / Геннадій Махорін ; Упр. культури і туризму Житомир. облдержадмін. - Житомир : В. Б. Котвицький, 2008. - 85, [3] с.

Мор з косою над Здвижень-рікою. Очевидці засвідчують, звинувачують / [ред. В. Ф. Стащук]. - Житомир : Пасічник М. П., 2008. - 191, [1] с. : іл., табл., фото.

Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні. Житомирська область / Л. А. Копійченко [та ін.] ; редкол. М. А. Черненко (голова). - Житомир : Полісся, 2008. - 1116 с.

Попільнянщина пам'ятає... Книга пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років Попільнянського району Житомирської області. / редкол. Т. В. Кравчук [та ін.]. - Житомир : Полісся, 2008. - 324 с. : іл.

Смерть кістлявою рукою постукала у наші вікна... : голодомор на Коростенщині 1932-1933 / [упоряд. В. Васильчук ; редкол.: К. Склярєвська та ін.]. - Коростень, 2008. - 103, [1] с. : фото, іл.

Український голокост, 1932-1933. Свідчення тих, хто вижив: [у 10 т.]. - К. : Києво-Могилян. акад., 2007 –

Т. 4 / [упоряд. Ю. Мицик]. - 2007. - 501 с.

Свідчення тих, хто пережив одну з найважливіших трагедій в історії людства – штучний голодомор – геноцид 1932-1933 рр. (Житомирська обл. с.: 59-90; 303-310; 355).

***

Лук'яненко О. Меморіал створювали разом / Оксана Лук'яненко // Голос України. - 2016. - N 227 (29 листоп.). - С. 9 : фот. - (Новини).

У Бердичеві відкрито і освячено меморіал жертвам голодомору 1932-1933 рр., який був споруджений за ініціативи приватного підприємця Анатолія Кашпірука та трудових колективів міста, бердичівлян.

Сергійчук В. Документи переконують: втрати українства від Голодомору 1932-1933 років – щонайменше сім мільйонів / В. Сергійчук // Народна творчість та етнографія. - 2016. - N 3. - С. 11-41.

Матеріали Всесоюзних переписів населення 1926, 1937, 1939 рр. містять дані по Житомирській області.

Степовий В. "Голодомор не злавав" / Володимир Степовий //

Житомирщина - 2016. - N 131 (2 груд.). - С. 2 : фот.

«Голодомор не злавав» - під цим гаслом на Житомирщині вшанували пам'ять жертв голодоморів.

Конашевич О. Житомиряни вшанували пам'ять загиблих під час Голодомору 1932 - 1933 років / О. Конашевич // Меркурій. - 2015. - N 47 (2 груд.). - С. 1 : фот.

Поліщук Я. Голодомор 1932 - 33 років в Україні – один з найбільших за кількістю жертв факт геноциду у світовій історії / Ярослава Поліщук // Місто. - 2015. - N 47 (27 листоп.). - С. 7. - (Трагедія).

Про наслідки голодомору 1932 – 33 років в Україні, зокрема на Житомирщині.

Поліщук У. «Запалимо свічку пам'яті» / Уляна Поліщук // Місто. - 2015. - N 48 (4 груд.). - С. 8 : фот.

У Житомирській міській бібліотеці ім. Василя Земляка відбувся вечір-реквієм, приурочений Дню пам'яті жертв голодоморів 1932 – 33 років в Україні.

Гоцалюк І. Голодом убивали свободу українців / Іван Гоцалюк // Ваші Інтереси. - 2014. - N 43 (26 листоп.). - С. 2 : фото.

У Житомирі відбувся багатолюдний мітинг-реквієм присвячений Дню пам'яті жертв голодоморів 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947 років.

Гоцалюк І. Щоб ніколи не повторилося голодне жахіття : у Житомирі вшановано пам'ять жертв Голодомору 1932 - 1933 років / Іван Гоцалюк // Ваші Інтереси. - 2013. - N 45 (27 листоп.). - С. 4 : фото.

Лутай М. Є. Голодомор 1932 - 1933 рр. на Житомирщині за спогадами очевидців / Майя Лутай // Місто. - 2013. - N 45 (13 листоп.). - С. 6 : фото.

Махорін Г. Голодомор і селянська війна проти влади в Україні. 1930-1932 роки / Геннадій Махорін // День. - 2012. - N 214/215 (23-24 лист.) - С. 8. - (Україна Incognita).

Пультер С. О. Пам'ятна книга про голодомор на Бердичівщині / Станіслав Пультер // Волинські історичні записки : збірник наук. праць / голов. ред. О. М. Швидак ; ред. Л. В. Баженов [та ін.]. - Житомир, 2008. - Т. 3. - С. 134-136.

5 грудня
140 років від дня народження
Олександра Олеся
(Олександра Івановича Кандиби)
05.12.1878-22.07.1944

Олександр Олесь (справжнє прізвище – Кандиба) народився 5 грудня 1878 року в містечку Білопілья Харківської губернії. Батько поета був продавцем риби, помер, коли Олександр було 11 років.

Мати Олександра залишилась сама з трьома дітьми. У чотири роки Сашко уже вмів читати. Незабаром перед ним почала відкриватися чарівна поезія Шевченкового «Кобзаря».

У рідному містечку навчався в початковій школі, потім у двокласному училищі. У віці 15 років (1893) вступив до хліборобської школи у містечку Деркачі неподалік Харкова. Під час навчання у хліборобській школі починає видавати рукописний журнал «Комета», в якому друкує свої вірші, написані російською та українською мовами. Після хліборобської школи Олександр не мав права вступати до університету. Розуміючи це, він вивчає болгарську, сербську, польську мови ще навчаючись у школі. Стає вільним слухачем агрономічного відділення Київського політехнічного інституту, але через матеріальні нестатки залишає його в 1903 році і вступає до Харківського ветеринарного інституту. Під час навчання в університеті водночас заробляв на прожиття статистиком у земстві. Визначальним фактором у його житті стала поїздка на відкриття пам'ятника І. П. Котляревському в Полтаві. Тут молодий поет знайомиться з Б. Грінченком, В. Самійленком, М. Коцюбинським, Лесею Українкою. Він передає свої вірші до збірника «Багаття», що виходив в Одесі.

Передреволюційні події 1905 року поет сприймає як необхідний процес оновлення, створює закличні бойові пісні – «Ми не кинемо зброї своєї», «З військом за волю боролися ми», «Жалібна пісня». Глибоко символічного значення набуває вірш «Айстри». Його настроями пояснюється зроблені поетом переклади з російської «Марсельези» («Над залитою кров'ю землею»), «Варшавянки» («Хмари зловіще нависли над нами...»).

У 1905 р. Олександр вперше публікується в альманасі «Багаття». Саме на цей час припадає становлення поета.

1906 року, улітку, поет їде в Крим разом зі своєю майбутньою дружиною, студенткою Бестужівських курсів Вірою Сватською та її сестрою Ольгою. Тут він укладає свою першу книгу «З журбою радість обнялась» (1907). Книга мала багато схвальних оцінок. Перша поетична збірка Олеся представляла його як ніжного лірика і як поета високого громадянського звучання.

1907 року одружився з Вірою Сवादковською, яка 8 (21) липня 1907 р. у м. Житомирі народила йому сина Олега Ольжича – українського поета, політичного діяча, науковця, археолога.

З жовтня 1909 р. Олесь працював ветеринарним лікарем у Києві, в цей час виходить збірка «Поезії» (поет мав намір назвати її «Будь мечем моїм»), у 1911 – третя збірка «Поезії».

У 1912 р. поет пише драматичну поему «По дорозі в казку», у 1913 р. Олександр Олесь побував в Італії, написав низку віршів («Мов келих срібного вина», «Італійська ніч підкралась», «В долині тихій сон летить»), які збагачують українську мариністичну лірику.

Поезія О. Олеся набуває дедалі більшої популярності. Захоплені її милозвучністю, композитори пишуть на неї музику. Після Т. Шевченка О. Олесь – другий поет за кількістю творів, покладених на музику. Лисенко поклав на музику його поезії «Айстри», «Гроза пройшла, зітхнули трави», Стеценко – поезію «Сосна».

У 1914 р. виходять «Драматичні етюди. Книга 1 V», у 1917 р. поет видає нову книжку поезій, в якій особливу увагу привертає цикл «З щоденника», наповнений урочистими інтонаціями, що передають перші кроки у виборюванні національної самосвідомості.

1919 р. він залишає рідний край. Складне життя емігранта минає в Будапешті, Відні, Берліні, Празі. Тяжкі настрої автора передані у віршах збірок «Чужиною» (1919), «Кому повім печаль мою» (1931).

Перебуваючи в еміграції, у Відні, де очолював Союз українських журналістів та редагував журнал «На переломі», друкує збірку сатиричних поезій «Перезва» під псевдонімом В. Валентін. У 1919–1922 роках разом з Антоном Крушельницьким та іншими земляками збирає кошти на допомогу голодуючим в Україні. Моторошні події голодомору 1921–1923 років поет зобразив у циклі «Голод». У драмі «Земля обітована» (1935 р.) О. Олесь одним із перших в українській літературі розкриває суть сталінської політики.

Отже, в еміграції (1919-1944) Олесь видає книги поезій «Чужиною» (1919), «Княжі часи. Минуле України в піснях» (1920), «Перезва» (1920), «Кому повім печаль мою...» (1923), «Поезії. Кн. X» (1931).

У вересні 1939 р. спалахнула Друга світова війна. Поета не покидають тривожні думи про сина Олега – активного учасника руху Опору. 22 липня 1944 року Олександр Олесь помер у Празі, невдовзі після того, як одержав повідомлення про загибель сина Олега Ольжича. Був похований на Ольшанському кладовищі в Празі.

3 січня 2017 року останки письменника та його дружини були ексгумовані. За чеськими законами після поховання родичі або друзі померлих повинні платити ренту за місце на кладовищі. До недавнього часу ренту (20 тисяч чеських крон на 10 років) за могилу Олеся платив виходець з України Володимир Михайлишин, що був громадянином Чехії. Після його смерті син вирішив поховати батька у могилі Олеся.

Було запропоновано перепоховати Олеся в Україні на алеї почесних поховань на Лук'янівському кладовищі або на його батьківщині – у Білопіллі на Сумщині. 13 січня 2017 року влада Чехії дозволила передачу Україні ексгумованих останків українського письменника Олександра Олеся.

29 січня 2017 року прах Олесь і його дружини Віри було перепоховано на Лук'янівському кладовищі у Києві після панахиди у Володимирському соборі.

Література

Олесь О. Книжка третя : [збірка] / Олександр Олесь. – Київ : Друкарня 2-ї Артїлі, [б. р.]. – 128 с.

(Видання є у фондах ЖОУНБ)

Олесь О. Поезії. Кн.V / О. Олесь. – Видання друге. – Відень, [б. р.]. – 159 с.

(Видання є у фондах ЖОУНБ)

Олесь О. На Зелених Горах : [поезії] / Олександр Олесь. – Відень, [б. р.]. – 32 с.

(Видання є у фондах ЖОУНБ)

Олесь О. Коли нема пророка на землі: поетич. та драм. твори / Олександр Олесь ; передм., упорядкув. та прим. Василя Яременка, [редкол.: Бойко І. Т. та ін. ; худож. Г. Якутович]. - Київ : Веселка, 2007. - 374, [2] с. : іл.

Олесь О. Вибране : для серед. та ст. шк. віку / Олександр Олесь ; [упорядкув., підготов. комент., приміт. Т. Бакіної]. - К. : Школа, 2007. – 348с.

Олесь О. Чари ночі: лірика / Олександр Олесь ; [упоряд. В. В. Яременко] ; худож. В. Чебанік. - К. : Рад. письменник, 1989. - 215, [9] с.

Життя прекрасне: лірична поезія, роздуми / [уклад. І. І. Тимців]. - Житомир : Полісся, [2013?]. - 430, [2] с. : іл.

Вірші українських та переклади зарубіжних поетів 18 - 20 ст., у т.ч. Олександра Олесья.

Поезія: [збірник] / Ліна Костенко, Олександр Олесь, Василь Симоненко, Василь Стус. - Вид. стер. - К. : Наукова думка, 2002. - 272 с. : портр.

Олесь О. [Вірші] / Олександр Олесь // Слово просвіти. - 2012. - N 5(2-8 лют.).

Олесь О. Танець життя: драма / О. Олесь // Дніпро. - 2010. - N 9. - С. 60-65.

Олесь О. Княжа Україна / О. Олесь // Шкільна бібліотека : Бібліотекар:

методики, практика, досвід роботи. - 2008. - N 5. - С. 132-160.

* * *

Рудик С. К. Олександр Олесь / Станіслав Рудик. - К. : Аграр Медіа Груп; Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2017. - 250, [1] с. : іл.

Українські письменники у спогадах сучасників. - Ніжин : ДПУ ім. Гоголя, 2012 -.Т. 2. - 2013. - 638, [2] с.

Рудик С. К. Повернення із забуття: Return from forgetfulness / Станіслав Рудик. - К. : Академія наук вищої освіти України, 2012. - 153, [1] с. : іл.

Вперше подається детальний життєпис Олександра Івановича Кандиби (О. Олеся) - поета, письменника, громадського діяча з дитячих років, періоду навчання в землеробному училищі, Харківському ветеринарному інституті, роботи на Київських різницях, служби у 1-й Дивізії Січових стрільців, еміграційний період.

Олександр Олесь // Жулинський М. Українська література. Творці і твори : учням, абітурієнтам, студентам, учителям / Микола Жулинський. - К., 2011. – С. 251-264.

Олександр Олесь (Олександр Іванович Кандиба) // Видатні постаті в історії України ХХ ст. Короткі біографічні. – К, 2011. – С. 261-263: іл., фото.

Горбач Ю. Листування Олександра Олеся з Микитою Шаповалом (1921-1925 рр.) / Юлія Горбач // Матеріали IV Волинської міжнародної конференції присвяченої 10-річчю заснування історичного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка : зб. наук. праць - Житомир, 2011. - С. 224-226.

Вегера А., Мельник О. Олександр Олесь – лірик, співець кохання, патріот. Відкрите засідання літературної студії // Письменники-ювіляри. 2013: сценарії . - К., 2012. – С.102-113 - (Бібліотека «Шкільного світу»).

Олесь Олександр (1878-1944) // [Преварська М. І.] Українські письменники : довідник / [Преварська М. І.]. – Київ, 2013. – С.173-177.

Олександр Олесь // Кодлюк Я. П. 120 розповідей про письменників: [довід. для вчителя почат. кл.] / Я. П. Кодлюк, Г. С. Одинцова. - К. : Наш час, 2006. – С. 99-101.

Радишевський Р. «З журбою радість обнялась» / Ростислав Радишевський // Українська літературна газета. - 2017. - N 1 (13 січ.). - С. 15.

Роздуми дослідника і видавця творчості Олександра Олеся у зв'язку з перепохованням останків поета в Україні.

Павлів О. Олександр Олесь. Передсмертне листування: (за матеріалами архіву професора Миколи Мушинки в Пряшеві) / Олег Павлів // Слово просвіти. - 2017. - № 6 (9-15 лют.). - С. 9 : фот.

Чернов А. Національне безпам'ятство: Ольшанський цвинтар біля Праги / А. Чернов // Українське слово. - 2017. - № 4 (25-31 січ.). - С. 4.

Ольшанський цвинтар у Празі - це своєрідний український некрополь, де знайшли спочинок багато відомих українців, серед яких і поет Олександр Олесь. Піднімається проблема створення в Україні власного національного пантеону та перепоховання О. Олеся і його дружини в Україні.

Єфремова В. Перепоховання генія / Валентина Єфремова // Культура і життя :. - 2017. - № 5/6 (10 лют.) - С. 3 : фот.

У Києві На Лук'янівському кладовищі відбулася церемонія перепоховання праху українського письменника Олександра Олеся (Кандиби, 1878-1944) та його дружини Віри Кандиби.

Олеся перепоховали на Лук'янівському кладовищі 29 січня, в день пам'яті Крут: фоторепортаж Д. Комарницької // Українська культура. - 2017. - № 1. - С. 4-5 : фот. кольор.

Романов С. Інтимна лірика Лесі Українки та Олександра Олеся крізь співмірність приватного досвіду і художньої реконструкції / Сергій Романов // Слово і час. - 2017. - № 4. - С. 67-78.

Романов С. «Бути письменником повсякчас»: Лесь Українка та Олександр Олесь / Сергій Романов // Слово і час. - 2016. - № 12. - С. 22-30.

Всеукраїнський літературний конкурс імені Олександра Олеся // Літературна Україна. - 2015. - № 36 (24 верес.). - С. 3.

З історії заснування конкурсу.

Всеукраїнська премія імені Олександра Олеся // Літературна Україна. - 2010. - № 29 (19 серп.). - С. 2.

Громадське об'єднання «Сумське земляцтво в місті Києві» заснувало премію імені Олександра Олеся, яка присуджується щорічно за україномовні поетичні книжки лірики.

29 грудня
75 років від дня народження
Фещенка Василя Івановича
29.12.1943

Народний художник України, скульптор Василь Іванович Фещенко народився 29 грудня 1943 року в с. Чоповичі Малинського району Житомирської області. Дитинство припало на важкі повоєнні роки. Мати, дядьки і тітки – ось його університети в дитинстві. А ще восьмирічка в Чоповичах і Сімферопольське художнє училище ім. Самокіша, де закінчив скульптурно-прикладне відділення.

У 1971 році закінчив Київський Державний художній інститут, де його учителем і наставником був Олександр Олександрович Ковальов, якого В. І. Фещенко вважає своїм духовним батьком. З цього ж року скульптор працює в майстернях художнього фонду Житомира. В 1978 році стає членом Спілки художників України.

За створення пам'ятника Марку Вовчку в Нальчику митець нагороджений Почесною грамотою Президії Верховної Ради Кабардино-Балкарської АРСР.

В листопаді 1995 року Василю Фещенку присвоєно почесне звання Заслужений художник України, а в 2009 році – Народний художник України.

Широкий діапазон інтересів майстра дав змогу створити колоритну галерею образів визначних діячів: поета Т. Г. Шевченка, відомого хірурга М. Пірогова, композиторів М. Скорульського, В. Косенка, А. Білошицького, Дм. Шостаковича, видатного співака Б. Гмирі, актора П. Кукуюка, балерини Л. Чернишової та ін. В. Фещенко автор циклу композиції «Прокляття війни».

Улюблений матеріал майстра – мармур. Багато робіт виконано з бронзи та граніту. Творам Василя Фещенка притаманний тонкий психологізм, романтизм, поетичність.

Роботи В. Фещенка знаходяться в музеях Житомира, Ужгорода, Кіровограда, Львова, Баку, Нальчика, Михайловграда та в Національному музеї образотворчого мистецтва України (Київ). У 2009 році йому було присуджено премію ім. І. Огієнка.

У 2014 році у номінації «Образотворче мистецтво» Фещенку Василю Івановичу присуджено премію ім. Лесі Українки за втілення образу Тараса Шевченка в камені в містах Коростені та Чуднові.

У 2017 році у Житомирі відкрили пам'ятник Івану Огієнку роботи Василя Феценка. «Це не замовлення, - говорить майстер, – Сама душа покликала...». Наразі скульптор повен творчих задумів.

Література

Василь Феценко. Скульптура: альбом / [упоряд. В. І. Феценко ; фото: С. М. Галіахметов, Ю. О. Дубінін, М. А. Бутковський ; худож. оформ. Ю. О. Дубініна]. - Житомир ; К. : Брендбук, 2012. - 59, [1] с. : фото.

Велика Волинь: культурно-мистецький проект. - Житомир : Кирилюк І. В., 2013. - 95, [1] с. : іл.

Альбом «Велика Волинь» містить образотворчі твори сучасних житомирських професійних художників, скульпторів в тому числі В. Феценка.

Житомирський вернісаж. Краса України. Житомирщина: живопис, графіка, скульптура, прикладне мистецтво, сценографія / [В. І. Кондратюк, І. В. Кирилюк, О. О. Євенок]; Житомир. обл. держадмін., Житомир. облрада, Житомир. обл. орг. нац. спілки худож. України. - Житомир : Кирилюк І. В., 2012. - 83, [1] с. : фото кольор., кольор.іл.

В каталозі, виданому до 75-річчя Житомирської області, представлено роботи кращих представників Житомирської художньої школи з живопису, графіки, скульптури, прикладного мистецтва, сценографії, в тому числі і В. Феценко.

Соболь В. Святославу Ріхтеру – із вдячністю // Житомирщина. – 2011. – 1 квіт. – С. 8.

Відкриття меморіальної дошки видатному піаністу ХХ століття земляку С. Ріхтеру. Автор барельєфу – Народний художник України скульптор В. Феценко.

Ткаченко Г. У майстерні скульптора // Житомирщина. – 2010. – 4 берез. – С. 1.

Василь Феценко // Календар знаменних і пам'ятних дат Житомирщини на 2013 рік : краєзн. бібліограф. покажчик. – Житомир, 2012. – С. 58-59.

Василь Феценко – людина і дитина світу // <http://www.youtube.com/watch?v=NXT-fArk2Kg> – назва з екрана.